

**ВЫХОДЗІЦЬ
ШТО-ТЫДЗЕНЬ
У ПАНЯДЗЕЛКІ**

АДРЭС РЭДАКЦЫІ

І АДМІНІСТРАЦЫІ:

Вільня, Завальная 7.

НАША ЖЫЦЦА

(ЗАКЛАДЗЕНА У 1906 Г.)

**Цана асобнага
нумэру 3 мк.**

ПАНА АБВЕСТАК:

на 1 стран. . . 15 мар.

на 4 " . . . 5 "

за радок літгу.

Вільня, 20 сьнежня 1920.

С О Н.

З дзіўным настроеньнем сустракаем мы сёлета Каляды — сёмья ваенныя Каляды. За мінулыя гады сустракалі мы іх пад гук стрэлаў. Цяпер стрэлаў ня чуцьно, — а ўсёж у душы няма месца для радасьці, для сьвяточнага настрою.

Людзі на сьмерць змардаваны сямілетнім крывавым змаганьнем... „Хоць-бы раз настаў канец гэтай вайне!“ — так думае, так кажа кожны сын нашае Бацькаўшчыны. І ўспамінае ён тыя цяжкія, крываваыя шэсьць гадоў, калі праз наш край праходзіла чырвоная лінія ваеннага фронту, калі чужынец таптаў нашу зямлю, руйнуючы месцы, мястэчкі і вёскі, нішчычы і рабуючы дабро народу.

Было цяжка, цяжка пераз меру. Здавалася, воль ўжо і сіл ня хопіць далей цярпець тыя мукі. І ў дні вялікіх сьвятаў панавала ў душах нашых нуда, і сьвята ня ў сьвята было...

Цяпер кроў ня ліецца. Настала ціша на фронце. Стрэлаў ня чуцьно. Аднак, гэта ціша ня цешыць: як-быццам штось жудаснае, штось страшное крыецца ў ей і пагражае нам новымі бедамі, новымі няшчасьцямі.

Звонку гледзючы, ўсё нібы то ўваходзіць у сваю каліну. Як-быццам нешта будзеца, закладаюцца фундамэнты новага жыцьця. Але гэта толькі здаецца.

Перад намі йшчэ палючае пытаньне, за кім пойдзе наш Край, за каго падасьць свой голас. І гэта ня ўсё: бо пры тым палітычным палажэньні, якое ўтварылася на ўсходзе Эўропы, „выяўленьне волі“ народу — гэта адна справа, а фактычнае заўладаньне нашым краем — другая. І, ня гледзячы на падпісаньне міру з Балтычкімі дзяржавамі, з Літвой і ўрэшце з Польшчай, з Савецкае Расеі ўсцяж надыходзяць трывожныя весткі: чорныя хмары зьбіраюцца на ўсходзе і пагражаюць заслانیць і нашае неба.

Да поўнага спакою нам яшчэ далёка.

Што будзе заўтра — ніхто ня ведае. Але за тое павінны мы ведаць адно: што ні войны, ні зьмены валадароў не павінны забіць нашай моцы духовай, не павінны выгнаць з душ нашых пачуцьця, што мы жывем і жыць будзем.

Можам сьмела сказаць: мы перажылі і перацярпелі шмат — і шмат больш, чым яшчэ прыдзеца цярпець. І калі пры ўсім гэтым мы не загінулі, калі мы здалелі ператрываць за шэсьць гадоў ваеннае разрухі, дык і тую рэштку, якая асталася, так сама ператрываем.

„Перасядзім“, як кажуць нашы сяляне.

Перасядзім, бо ўсе перажытыя беды загартавалі нашы душы, нашы сэрцы. Бо яны збудзілі ў нас сьвядомасьць чалавечую, сьвядомасьць нашага права на чалавечы быт, права на шчасьце і волю. Гэтай сьвядомасьці ніхто і нішто ў нас вытраціць ня здолее. А ў ей — залог таго, што гэная жаданая лепшая доля такі прыйдзе да нас, што йшчэ вернецца к нам утрачаная радасьць. І ня пустым гукам будуць для нас тыя словы, каторыя ляюць вусны набожных людзей у сьвяточныя дні:

„Слава Богу на нябёсах, мір людзям на зямлі“.

Дзе я? Што гэта я бачу?

Сонца, высокае, ласкавае, гарача грэе, навет паліць сьветлымі касамі. Каб ня было ласкавага, далікатнага ветрыка, лёгка абвяхваючага ўсё, і зусім гарача былоб. Гарача зусім, як улётку. Але-ж сьнег ляжыць яшчэ.

І на вачах гіне ён, таець, расплываецца... І шмат вяселенькіх, іскрыстых ручаёчкаў разьбягаецца, цячэць ува ўсе староны.

Яны бягуць, абганяюць адзін аднаго, брызгаюць, коцяцца з горкі, з каменя, праміж іх і прападаюць дзесьці там унізе, ня бачыць дзе...

Увесь прастор, як бачыць, ўсе праталіны — народам доўны. Не разгледзіць якім. Алеж гоман стаіць наўкола. Сьмех, гутаркі напаяняюць паветра. У вушох зьвініць.

Але-ж што гэта?

Маленькаю, дробненькаю, алеж вернаю ступою ідзець хтось.

Хто?

Ідзець шэранькі, гэткі карэленькі чалавечак.

У лапціках, у белай сьвітцы, шапку пад рукой трымаець.

Хто гэта? Хто?

І чуецца штось нясьмелае, потым мацнейшае і навет зусім, голаснае:

— Дарогу дайце! Дарогу!..

Дарогу? Каму?

Пытаюць насмешліва.

Дарогу дайце! Баржджэй! Усе вон!

Дарогу! Беларусь ідзець!!!

Дарогу! даносіцца да мяне, і я углядаюся ўнірод.

Бачу гэтага шэранькага чалавечка.

І праўда! Да гэта-жэ навін — беларус!

Вось ён ідзець.

Працісківаюся, дрыжу... бачу...

Ідзець чалавек і моцна, высака падмаець штось. Падмаець вышэй і вышэй.

І бела-чырвоная-белая харугва прасцягваецца, веець,

што гэта?

Што гэта? Харугва? Якая харугва?

Адкуль? пашто?

— Беларуская.

Адказываець хтось сьмела і голасна.

Што? Якая? Беларуская харугва?

Ха-ха-ха — беларуская?

Але! Беларуская, нашая, народная!

Вось яна! Глядзець!

І гляджу я, і ня веру, і ціскаюся.

Чалавечак, трымаючы харугву, ідзець усё далей і далей.

Аж к таму касароў, што бачым у доле, што абтаў зусім. І зьялянецць, і сьвечіцца.

Ветрык абвяхае чалавечка.

Яго фігура гэтка забітая, а ідзець вэрла, проста, сьмела.

Ветрык гуляе яго белымі валасамі, ўздымаець палы.

А чалавечак ідзець... усё ідзець...

— Да куды ідзець ён? гаманяць.

Куды?

Што рабіць хоча?

Беларусь — Бацькаўшчыну!

Беларусь? Якую Беларусь? адкуль яна?

Ці-ж у гэтага хама ёсьць бацькаўшчына?

І што зробіць ён?

— Чакайце! Ціха! кажэ хтось. Ціха!..

Да як-жа ж ён гаворыць? А? Газорыць як?

Пабеларуску!

Пабеларуску? Ха-ха-ха!!! Пахамску гаворыць.

Ну і пара. Хам гаворыць. Ціха! дайце слова хаму!

Але! Хам гаворыць — пахамску гаворыць, памужыцку,

Паны... гаварэце вы ўжо папанску!

Адкуль вы? Га!

Папросту ён гаворыць? Дык мы ўсе простыя і ён проты, і гаворыць папросту.

Хам папросту гаворыць — пахамску.

Пахамску, папросту кажэ ён вам праўду!

Праўду такі-ж простую, як ён сам, як мова яго.

Стварыць Бацькаўшчыну сваю.

Стварыць простую, праўдзівую..

Стварыць..

Глядзець і бойцеся..

Дык ведаець, вы ўсе, што каб ня было гэтай хамскай мовы, ня было б вашай.

Панскай..

Ня было б зусім. Далі-бо, ня было-бі!..

Хам гаворыць..

Але! гаворыць ён, бо цярпець ня можа больш, бо сьлёз крываваых не стаець, бо няма мейсца ўжо для пабаяў.

Бо забралі вы ўсё ад яго.. Паны!..

І цяпер гаворыць хам..

Слухайце ўсе, што ён кажэ.. Слухайце і бойцеся..

Ён цяпер кажэ вам, усяму сьвету кажэ праўду.

Няхай слухаюць усе.

Слухайце і бойцеся..

Бацькаўшчыну сваю створыць ён, сваймі рукамі.

Глядзець, ён робіць ужо..

Глядзець і бойцеся!!!

Чалавек ніха ўзьбіраўся на горку і сьветлыя касулькі аблілі яго ўсяго.

Гэты ён такі белы.. бліскучы..

І памалу, ціха пачаў ён уціскаваць харугву сваю

Ветрык, калыхаючы, разьвяхаў яе..

Бела-чырвоная-белая харугва была.

Уціснуў харугву чалавечак і стаў гэтак моцна, горда.

Потым шапку кінуў, нахінацца стаў.

Стаў на калены на мягкай, цёплай, ліпкай зямлі.

Пакланіўся гэтак нізка. Крыж зрабіў.

І ціха, любоўна напалаваў зямлю..

Харугва разьвіталася.

І бела-чырвоная-белая яна была.

І сьціхлі ўсе.

І словы далёкага, дарагога сьпеву напоўнілі ўсё.

І крыкнулі ўсе, ірвануліся.

— Дарогу!

І на калены сталі..

Гэта быў толькі сон!

Такі дзіўны, радасны сон.

Як маркотна, нудна была праўда.

Цяжка..

Алеж хтось моцны і ціхі ўглыбі душы прашаптаў: „будзе“.

І спалахнуўся я ўвесь, ірвануўся ў гару к чамусь сьветламу ў вачох і крыкнуў:

— Будзе!

Зробім!!!..

Сяргэй Чараўнік.

26 ліст. 20 г.

Вільня

Кудой ісьці?

У зьвязку з набліжаючымся плебісцытам газеты розных кірункаў разважаюць нашы краёвыя нацыянальныя адносінны, затрымліваючыся асабліва над пытаньнем: якое становішча займаюць у справе плебісцыту беларусы і жыды?

Запраўды, калі паўглядаем на статыстычныя даныя аб ліку жыхараў краю розных нацыянальнасьцей, дык лёгка пераканаціся, што як да вёскаў — беларусы, так па мястох і мястэчках пераважаюць жыды. Ведама, кожная нацыянальная група часоўку ня можа пераважыць у справе вырашэньня пытаньня, якая мае быць доля Сярэдняе Літвы. Дык вось, палітыкі розных нацыянальнасьцей і пачалі ўжо крокі, каб прыцягнуць на свой бок большасьць насельніцтва краю пры выдзяленьні яго волі.

Чытаючы газэтыныя стацьці аб гэтым, слухаючы палітычных гутарак, мімаволі ўспамінаюцца справы мінулых год — яшчэ з перадваенных часоў. І тады, калі падыходзілі выбары ў дзяржаўную думу, мы бачылі стараньні розных нацыянальнасьцей прыцягнуць на свой бок сымпаты тэй ці другой групы. Але тады ў аснове выбарных саюзаў і блёкаў ляжалі пераважна сацыяльна-палітычныя інтарэсы; цяпер у старон, якія вядуць сперку аб гэты край, першае месца занялі інтарэсы вузка нацыянальныя.

Мы ўжо адначасна сьледзім за польскімі газэтамі, што ўсе польскія партыі бяз розніцы іх кірунку — правыя і левыя, чырвоныя і чорныя — ўсе яны выходзяць у гэты момэнт на адзін мэце: ўсе жадаюць далучэньня гэтага краю да Польшчы. Усіх іх абаднада жаданьне зьліцца з польскім народам, не аглядаючыся на сацыяльна-эканамічныя інтарэсы гэтае зямлі.

З другога боку літвіны жадаюць прылучэньня Віленшчыны і часткі Горадзеншчыны да Літвы. І ў іх ёсьць ідэя будаваньня моцнага нацыянальнага літоўскага гаспадарства, і яны на першым пляне стаўляюць свой нацыянальны ідэал.

Калі справа Віленшчыны мае быць разьвязана толькі ў адзін з дзьвюх форм: да Польшчы, ці да Літвы? — дык як-раз беларусы і жыды менш, чым хто другі, заінтарасаваны ў тэй ці другой форме разьвязкі з вузка-нацыянальнага пагляду. І ў адным і ў другім выпадку тутэйшыя беларусы будуць адарваны ад рэшту свайго народу. І ў адным і ў другім выпадку жыды так сама будуць адарваны ад свайго нацыянальнага цэлага — ад абаднавага ад якоў у адзін арганізм беларуска-літоўскага жыдоўства. Вось, чаму абедзьве гэтыя нацыянальныя групы пры выбары дарогі ўнасьце плебісцыту, пры выбары саюзнікаў павінны ўглядацца галоўным чынам на эканамічна-сацыяльныя наступствы для іх ад прылучэньня да Польшчы ці да Літвы.

І. Мядзюшка.

Вільня — сталіца.

Ёсьць у кніжках да чытаньня для дзяцей аповесьці аб дурным парабку, каторы рубаў сук, на якім сядзеў, і ведама, разам з суком зваліўся на зямлю.

Мімаволі ўспамінаюцца гэта аповесьці, калі глядзіш на „палітыку“ розных тутэйшых нацыяналістаў. Асабліва ж на „палітыку“ дзьвюх нацыянальных груп, якія вядуць паміж сабой барацьбу за Вільню.

За пярэдняе панаваньне тут літвіноў літоўскія нацыяналісты думалі, што галоўная іх задача — узмацаваць тут літоўскія элемэнтны, забаспечыць панаваньне літоўскае мовы, абярнуць сталіцу ко-

лішняга В. Князьства Літоўскага, абаднаўшага беларускі і літоўскі народы, ў чыста літоўскае месца. Наскольні гэты палітыка была фальшывай — паказала само жыцьцё: літвіны і сваей нацыянальнасьці ў Вільні не ўмацавалі, і шмат пацэвалі той грунт, на якім маціліся узгадаваць яшчэ гэтыя кволыя расьтокі сваей дзяржаўнасьці...

Па такой-жа дарозе ідуць і іх ворагі — нацыяналісты польскія. І яны пачаў сваімі вузка-нацыянальнымі інтарэсамі ў Вільні нічога ня бачуць. Ня бачуць, што, калі Вільня перастане быць сталіцай краю, дык і разьвіцьцё яе спыніцца, і затрымаецца узрост польскае культуры, ў імя каторай польскія „эндэкі“ гэтак горача дамагаюцца далучэньня Вільні да Польшчы. Бо-ж ясна, як Божы дзень, што Вільня, як звычайны гурбарскі горад, ня дасьць месца ў сабе для ўсіх тых творчых сіл, якія гуртуюцца ў сталіцы Беларусі і Літвы.

Трэба адзначыць, што апошнімі часамі вельмі прачынаюцца як літвіны, так і паліякі. Асабліва ж тыя, хто любіць Вільню, каму яна дарага. Мы з вялікай прыемнасьцю адзначываем тут вельмі цікавы пагляд „Апшмяншчука“ у № 85 „Gaz. Kraj.“, органу віленскіх „краёўцаў“. Газэта прыпамінае, што польскасьць у Вільні не зацінула нават над палкай Муравьёва, і не баіцца таго, што гэты горад будзе сталіцай „Вялікай Літвы“ — вялікай, бо зложанай з Літвы Ковенскай, „Сярэдняй“ і Паўднёнай. Газэта ня гоніцца за тым, каб, прылучыўшы Вільню да Польшчы, абярнуць яе ў „польскія Афіны“: „мы, асьвярожныя літоўскія патрыякі, лічым цяпер, што, не ганяючыся за гэным саколам на сук, лягчэй зрабіць з Вільні — сталіцу“. І тады тут жыцьцё пачне шпарка разьвівацца і дасьць грунт для разьвіцьця і польскае, і літоўскае, і беларускае, і жыдоўскае культуры.

Тры заявы.

У эндэчкай часопісі „Rzeczpospolita“ надрукована гутарка і карэспандэнта „East-Express“ з мялена Тымчавай Урадуоукай Камісіі Сярэдняе Літвы, Энгелем, каторы паміж іншым сказаў:

„Польскі ўрад і большасьць сойму сваё становішча ў справе Віленшчыны стаўляюць у залежнасьць ад аканчальных паставоў Лігі Народаў. Спадзяюцца адзін з дзьвюх разьвязак: у Віленшчыне адбудзецца або плебісцыт у прасьцеішай форме — ў форме сходаў пад голым небам, або плебісцыт дзьвюхступенны. Гэткая другой формай быў-бы сход народных прадстаўнікоў, або сойм, каторы высказае сваю волю толькі ў адзін справе: ў справе прыналежнасьці да Польшчы, ці да Літвы. Пакуль форма плебісцыту ня будзе аканчальна паставоўлена, ня можа быць разьвязана і справа аб далучэньні да Сярэдняе Літвы паветаў, якія знаходзяцца пад польскай адміністрацыяй“.

Так глядзіць на справу плебісцыту прадстаўнік ураду Сярэдняе Літвы. Вось, цікава побач з ім паставіць заяву другой стараны — прадстаўніка літоўскага ўраду (ковенскага), міністра за раянчых спраў, Пурыцкіса. Заява гэта надрукована ў „Gaz. Krajow.“ 15 XII 1920.

„Літоўскі міністар за раянчых спраў, Пурыцкіс, у гутарцы з супрацаўніком ковенскіх газэт сказаў, што замірэнне мела на мэце адно толькі даць магчымасьць эвакуацыі арміі ген. Жэлігоўскага з Сярэдняе Літвы. У Вільню не павінны прысылаць чужаземных войск, бо аб яе няма споркі (?). Пасьля выхаду войск ген. Жэлігоўскага Вільню займуць, як сваю сталіцу, літоўскія войскі. У Вільні ня можа быць ніякага плебісцыту. Плебісцыт можа абняць адно толькі абшары на паўдня ад лініі

Араны—Бастуны. Ковенскі ўрад вельмі крэпка дзяржыцца гэтага пагляду“.

Урэшце, адначасна з гэтымі заявамі, ў-ва ўсіх газэтах зьявіўся і трэці голас — голас Саветае Расіі — усё аб тэй-жа справе Віленшчыны. Паводле тэлеграмы „Orient'a“ з Рыгі, Іоффа прыслаў польскай дэлегацыі ноту ў справе войск ген. Жэлігоўскага. Нота адзначае, што Расея ня можа бязчынна ўглядацца на работу Жэлігоўскага, бо абшар, каторы ён заняў, можа быць выкарыстаны як месца для падгатоўкі бунту проці саветаў. Польшча будзе адказваць за нарушэньне міру ген. Жэлігоўскім, бо між польскім урадам і ген. Жэлігоўскім існуе сувязь.

Мы зумысьля паставілі побач усе гэтыя галасы з трох розных крыніц, бо яны паказваюць, чаго кожная з зацікаўленых у справе Віленшчыны старон дамагаецца. Не хватае тут толькі голасу беларусаў, аб каторых ведаем толькі тое, што іх дэлегаты паехалі ў Жэневу, дзе адбываюцца нарады Лігі Народаў. Але і з вышэйсказанага бачым, што Ліга Народаў будзе мець вельмі цяжкое заданьне: знайсці такі спосаб разьвязкі віленскага пытаньня, каторы адначасна быў-бы і справядлівы, і здаволіў-бы тутэйшае насяленьне.

А час ідзе. Урад Сярэдняе Літвы ўжо раз быў абвесьціў выбары ў віленскі сойм на 9 студзеня, але з апошніх урадовых заяў відаць, што справа гэта адложана. Ізноў-жа Ліга Народаў абвесьціла прысылку да нас чужаземных войск, каторыя манацца прыехаць у Вільню ў часе калядных сьвятаў. Але войскі ген. Жэлігоўскага астаюцца на месцы. Справа блутаецца, — і хто ведае, чым яна йшчэ закончыцца?!

І. В.

Каля плебісцыту.

Войскі Лігі Народаў.

Варшава. 11. XII. Агенцтва „Orient“ даведалася, што чужаземныя войскі, назначаныя ў Сярэдняю Літву на час плебісцыту, прыедуць на месца ў канцы сьнежня.

Операцыйнай базай для іх будзе Мэмэль (Клайпэда); галоўная кватэра назначана ў Вільні.

Флаг гэтых войск будзе сіня-белы з чырвонай сьвастыкай.

Цывільныя камісары.

Жэнева. 11. XII. Рада Лігі Народаў разглядала справу назначэньня цывільных камісараў, каторыя павінны заняцца арганізацыяй плебісцыту на спорных землях Сярэдняе Літвы. На засядачьні былі: Падэрэўскі — як прадстаўнік Польшчы і Вальдэмарас — як прадстаўнік Літвы. Вальдэмарас падаў увагі Ковенскага ўраду ў справе арганізацыі плебісцыту.

З прыныны бальшавіцкай пагрозы.

Парыж. 11. XII. (Orient). У гутарцы з супрацаўніком „Information“ Вальдэмарас сказаў, што Ліга Народаў ня можа абараніць Літву ад бальшавікоў. Бальшавікі-ж хочуць заняць Літву. З гэтай прычыны Літвіны прымушаны адмовіцца ад дачы сваей згоды на прысылку антанцкіх войск.

Бацькі і дзеткі.

Цяжка быць бацькамі, — дапраўды. Заўсёды гэта казалі ўсе бацькі.

Усё з нейсслухмянасьцю дзяцей. Ня слухаюць — ды і толькі. То ўперад усё-ж такі лепей было. Бацькі ў доме як бы гаспадары. Што хачелі, то і рабілі, і ніхто ім за гэта нічога не казаў.

А ціпер—дык проста бяда. То „дэ-клярацыя праваў чалавека“, то грамадзянская думка, а там большавікі падхо-пяць і на сьмех падымуць. Дзе ня кінь, то клін.

Праўдзівая трагедыя бедных бацькоў, а асабліва тых, якія да жаніцьбы самі сябе выдавалі за „лібералаў“, „абаронцаў асобы чалавечай“.

Яшчэ са старшымі то сяк так можна зладзіць, а от з малымі—дык хлоп. ты сеўшы плач.

Залезе гэтакі жэўжык дзе ў чужы гарод, вакно каму паб'е, а то сабраўшы грамаду і на сталых людзей нападзе, а пасля заб'ецца дзе-небудзь у куток і скаліць сабе зубы.

Ведае гіпаль, што нічога ня зробіш.. Так здаецца і кажа:

— На, бій сабе.. Я не баюся! Як быццам ты мяне набьеш? Ты самога сябе набьеш..

Хітрыя нейкія цяпер усе парабіліся. Аж сэрца разрываецца ў бедных бацькоў, а праўда: зрабіць нічога ня могуць.

Нашто сказаць.. Здаецца, на ўвесь сьвет слаўная маці „Ліга“. А ніяк ня можа спыніць раскруціўшыхся дзетак..

Там Ануцыю чужы ня хвігі паказвае..

Там ізноў маленькая паненачка на марскім узбярэжжы сядзіць і спымаўшы нешта дарагое, блішчае любуецца ім і ня хоча ніяк аддаць бацьком. Плача, а не дае..

Далей красная Аленка нейкія фокусы выкідае..

Тут каля нас таксама нешта незразумелае для бацькоў.

А пакараць—ня можна.

Ах, цяжка быць цяпер бацькамі.

Музыка без языка.

Да зямельнага пытаньня.

Зямельнае пытаньне — гэта най больш сьпешнае пытаньне ў ва ўсіх новаутвораных дзяржавах, усюды, дзе народ сам сваімі рукамі, сваёй крывёй здабываў сабе волю. Стары пгляд на зямлю і „святые права прыватнае ўласнасьці“ за апошнія гады змяніўся нават і ў вачах тых, хто да вайны і думаць ня мог аб прымусовым пераходзе вялізарных прыватных абшараў у рукі народу. Усе новыя дзяржавы прызналі, што воля народу вышэй, чым правы і карысьць адзінкі. Гэта і пакладзена ў аснову ўсіх зямельных законаў і ў Польшчы, і ў Латвіі, і ўрэшце ў Літве.

Урад генарала Жэліговскага таксама выпрацоўвае закон аб зямлі для Сярэдняе Літвы. Мы яшчэ ня ведаем, які будзе гэты закон, — адно толькі можна сказаць, што і ён стаіць на грунце пераходу вялікіх дворных абшараў у рукі свлян. Дзеля таго, што зямельныя адносіны ў этнаграфічнай Літве і ў

Сярэдняй Літве нічым паміж сабой ня розняцца, тожа будзе пазнаёміцца з праектам зямельнага закону, які апрацаваны кевенскім урадам і прыняты літоўскім соймам. Вось важнейшыя пункты гэтага закону:

§ 1. Усе сельскія гаспадаркі, якія маюць больш 70 дзесяцін і прыналежаць а) да прыватных уласнікаў і арандароў, каторыя самі гаспадаркі не выдуць і б) да прыватных уласнікаў і арандароў, якія і самі гаспадарыць, ды іх зямля патрэбна дзеля надзяленьня беззямельным і малазямельным, — на mocy пастановы Зямельнай Камісіі пасля зацьвярджэньня Міністэрствам Зямляробства і Дзяржаўнае Маёмасьці разам з усім прыналежным да гэтых гаспадарак рухомым і нярухомым добром пераходзіць пад апеку Дзяржавы. Апеку гэту Дзяржава выпяўняе праз Міністэрства Зямляробства і Дзярж. Маёмасьці. Зямельная Камісія складаецца з прадстаўнікоў Мін. Зямляр. і Дз. Маём., прадстаўнікоў М-ва Унутраных Спраў і аднаго дэлегата ад павету.

Увага 2. Адбіраючы зямлю, уласніку не па-кідаюцца будынкі з аднае гаспадаркі, 7) дзес. зямлі і патрэбны інвэтар.

§ 2. Кажа, што гэтыя гаспадаркі даюцца беззямельным, малазямельным і іншым дробным арандарам на правах арэнды. Гаспадаркі з асабліва высокай культурай не разьбіваюцца на дробныя надзелы, а аддаюцца ў арэнду ў цэласьці.

§ 3. Зямля можа аддавацца ў арэнду ня менш, як на 2 гады.

Пры арэндзе больш, як на 3 гады, з пазваленьня Зямельнай Камісіі можна стаўляць будынкі.

Адна паўналетняя асоба можа браць у арэнду ад 5 да 20 дзес.

Калі пасля тэрміну ўмовы арандар пакідае гаспадарку, яму сплачываецца кошт пастаўленых будынкаў, патрэбных дзеля гаспадаркі, і кошт паліцьяньняў, уведзеных у гаспадарцы.

Увага. У дварох, дзе есьць гаспадарскія будынкі, навакол іх падаецца 70 дзес., на якіх ужо нельга больш будавацца.

§ 5. Залежна ад катэгорыі дальш арэндная плата вызначаецца ад 1/2 да 3 пудоў збожжа з дзесяціны, або грашмі паводле рынковае паны сказанага збожжа, — апроч таго арандары пладуць усе скарбовыя і земскія падаткі і нясуць усе павіннасьці, звязаныя з удаданьнем зямлэй.

Зямля, якая ня была дагэтуль выраблена, можа быць аддадзена ў арэнду на першыя 3 гады бяз ніякае платы (апрача падаткаў і інш. павіннасьцей).

Увага 1. Парабкам з таго-ж двара і другім беззямельным, у якіх нямашака інвэтара, на першыя 3 гады зямля даецца бяз пла н.

Вось, галоўныя пункты літоўскага зямельнага закону. Паводле гэтага закону, ў Літве ўжо пачалося правядзеньне ў жыцьцё зямельнае рэформы, і практыка пакажа найлепей, ці і ў якой меры яна адпавядае вымогам жыцьця. Толькі пасля гэткае практычнае правэркі выявіцца ўсе хібы і недахваткі гэтага закону, і гэты першы эксперы-мент будзе мець вялікую павучаючую вагу.

Грамадзянін.

Аганёчак сьвячы прад абразам сьвятым Дагараець і ціха курчыцца. На убраньні златым, на каменьях і шклах Адбіваецца й ярка іскрыцца..

Твар Хрыста маляваны даўнейшай парой: Рысам кожным любоўю ён дышыць І глядзіць на мяне, забіраецца ўглыб, Абдаець сваёй ласкай і цішыць..

І ў маўчаньні сьвятым зачыніў я Яго На засьпэжкі бліскучыя кнігу. На калены я стаў, поўны сумнай мальбы. Аганёк-жа ўсё гаснуў паціху..

І здавалася мне, што ўсё, што я меў, Схараніў я навекі ўдалі І ўзьнімаюся ўвечх да паджоў сьвятых Ад людзёў, ад жаданьяў зямлі..

Сяргей Чараўнік.

10 сьнежня 1920.

ХРОНІКА.

Заява генарала Жэлігоўскага

На банкете Літоўска Беларускай дывізіі ў Вільні ген. Жэлігоўскі сказаў прамову, якую закончыў сьлямамі:

„Нашы вочы звярнены на Польшчу, каторая з намі ўсім сэрцам і каторая хай ведае, што, апрача Польшчы, мы ні з кім ісьці ня хочам і ні з кім ня звязваем нашае долі. Няхай жывеь Польшча і яе Галоўны Даводца Язэп Пілсудскі!

Голас беларусаў.

Як мы даведаліся, віленскія беларусы, уважаючы, што плебісцыт най-больш латыкае беларускага насяленьня Сярэдняе Літвы, паслалі Радзе Лігі Народаў абшырны мэморыял у гэтай справе.

Каля выбараў.

Назначаны ўрадам „Сярэдняе Літвы“ за старшыню цэнтральнага выбарнага камітэту граф Грабовскі звярнуўся да віленскіх беларускіх арганізацый з прапачыцьцяй даць сваіх прастаўнікоў у цэнтральны і раённыя камітэты дзеля правядзеньня выбараў у устаноўчы сойм Сярэдняе Літвы. Беларуска арганізацыі маняцца даць адказ гэтымі днямі.

Палітычнае ажыўленьне.

У звязку з набліжэньнем момэнт у разьвязкі пытаньня аб Віленшчыне ў беларускіх палітычных іругах выяўляецца значнае ажыўленьне. Апрача адноўленай „Крыніцы“ мае пачаць выходзіць у Вільні яшчэ трэйцяя беларуская часопісь.

Апошнімі днямі ў Вільню прыяжджала многа прадстаўнікоў ад беларускіх валасьцей дзеля нарады з віленскімі беларускімі арганізацыямі.

Беларуская дэлегацыя у Варшаве.

Віленскія часопісі наказваюць яшчэ аб адной беларускай дэлегацыі, якая прыехала ў Варшаву. Гэтым разам гэта мае быць ня чыста беларуская дэлегацыя, а мяшаная — польска-беларуская з прадстаўнікоў Меншчыны, Магілеўшчыны і Вігэбшчыны. Яна дамагаецца, каб была вызначана усходняя граніца Беларусі, каб з яе выйшлі савецкія войскі і савецкая ўлада, і каб тады быў скліканы сьвэрэньны Сойм Беларусі.

Газеты ізноў не пераказваюць, з каго складаецца гэная дэлегацыя, дык нельга судзіць аб тым, каго яна прадстаўляе і чые думкі выказвае.

Школьныя справы.

У Вільні ўтвораны дзьве кваліфікацыйныя камісіі дзеля правэркі кваліфікацыі вучыцялёў сярэдніх і пачатковых беларускіх школ.

У камісію для сярэдніх школ уваходзяць дырэктар віленскай Беларускай гімназіі, прадстаўнік Беларускае Школьнае Рады і прадстаўнік дэпартаманту асьветы.

У камісію для пачатковых школ: дэлегаты ад Школьнае Рады, ад Вучыцельскага Сяюзу і ад дэпартаманту асьветы — па адным ад кожнай з гэтых устаноў.

З работніцкага жыцьця.

— На падмогу безработным. З прычыны таго, што лік безработных у Вільні — надта вялікі, а дарагоўля не сунімаецца, цэнтральнае бюро клясовых прафэсыянальных работніцкіх саюзаў пастанавіла, што ўсе працуючыя таварышы павінны аддаць на падмгу безработным 5 прап. ад тыднёвага заробку.

Найбольш энэргічна павёў збор саюз гарбароў. Да 8 сьнежня гарбары сабралі і аддалі ў н. б. 4.860 марак.

Клясовы саюз гандлёвых працаўнікоў пастанавіў аддаць на падмогу безработным аднаднёўны заробтак. Члены саюзу, якія-б ухіліліся ад гэтага, будуць выдалены з складу саюзу.

Пабеда шаўцоў. 29 лістапада агульны сход членаў клясовага саюзу шаўцоў пастанавіў зажадаць ад гаспадароў майстэрняў гэтых варункаў працы: 1) за работу пары ботаў з халіянамі—750—800 мар., за чаравікі—500 м.; 2) тыднёвая плата — 1.500 м.; 3) за ра-

боту, зробленую дома, аплата паводле 1 пункту; 4) у майстэрнях работа трымае 8 гадзін у дзень; 5) работнікі, якія не належаць да саюзу, ня могуць станавацца да працы; 6) у майстэрнях павінна быць чыста і святла; 7) у майстэрнях другой катэгорыі аплата на 10—12 працэнтаў менш. Да 7 снежня гэтыя варункі працы былі пададзены 44 майстэрням, і 38 прысталі ўжо на іх. Работнікі настанавілі, што з тых майстэрняў, якія ня згодзіліся на дамаганні саюзу, работнікаў трэба адазваць і памаясьціць у майстэрнях, прыстаўшых на тыя варункі.

Пабеда гэта вельмі падняла павагу класовага шавецкага саюзу ў вачах усіх шаўцоў.

(„Pochodnia“)

Арганізацыя сельскіх работнікаў.

„Pochodnia“ наказвае, што ў апошнім часе сельска-гаспадарскія работнікі і парабкі пачалі больш цікавіцца справай арганізацыі на прафэсійнальнай аснове. Да саюзу с.-гасп. работнікаў прыступаюць і іншыя аграномы, і гэтак саюз узбагачываецца інтэлігентнымі сіламі.

Беларускія Вучыцельскія Курсы.

У канцы сёлета года 31-га снежня (дзекабра), 1920 г. у Вільні (Астрабрамская, 9) пачнуцца дзевятнаццацідзёныя беларускія вучыцельскія курсы. На курсах будуць вучыць беларускае мовы, беларусазнаўства і мэталодыкі. Курсы арганізуюцца для вучыцеляў беларускіх школ, якія яшчэ не праслухалі курсаў беларусазнаўства.

Навука і кватэра на курсах дармавая. Апрача гэтага слухачом будуць выдавацца абеды, або грашыма 20—30 марак у дзень. Будзе і гарбата перапынку і ў вечары, але закуска свая.

Слухачом трэба браць з сабою пасцелю, нат сярнік (не набіваны).

Адміністрацыя курсаў радзіць яшчэ браць кубак (шклянку), лыжку, талерку (міску), калі гэтыя рэчы ня будуць замінаць у дарозе. Вучыцелі дастануць на курсах пэнсію за снежань месяц.

Беларускі Вучыцельскі Саюз.

У чацьвер, 9 снежня, адбылося паседжаньне Праўленьня прафэс. саюзу беларускіх вучыцеляў. Пастаноўлена расшырыць працу Саюзу, а таксама заклаць аддзелы Саюзу на правінцыі. Дзеля прынятку ў сябры Саюзу новых асобаў патрэбна, каб была падана заява аб гэтым з унясеннем сяброўскай платы. У заяве павінны быць паказаны дзевяць асобаў з сябраў Саюзу, якія маглі б рэкамандаваць яго. Заява гэта будзе разглядацца на чародным сходзе Праўленьня, які судзе адбывацца раз у тыдзень. Часова просіць заяву аддаваць у Беларускаю Кнігарню (Завальная 7), дзе таксама можна атрымаць і тыя ці іншыя спраўкі.

Калі хто будзе залічаны ў сябры Саюзу, ён дастане ў гэтай кнігарні сяброўскі білет.

Усякая створаная вучыцельская арганізацыя на правінцыі павінна зарэгістравацца, пасляўшы паведамленьне на імя праўленьня Саюзу.

Прынята пастанова аб патрэбе адрахавацца, згодна з пастановай Ц. Б. прафэсійнальнага Саюзу, 5 прац. тыднёвага заробтку кожнага сябра Саюзу.

Для прыяжджаючых з правінцыі вучыцеляў пастаноўлена знайсці кватэру на начулішча, дзеля чаго прасіць Віленскі Саюз Коопэратываў адпусціць дзеля гэтага пачкой у заежжым доме Саюзу на Віленскай 12.

Як чуваць, дастана ўжо згода Саюзу.

З усяе Беларусі.

Саветы Беларусі.

У гэтым месяцы ў Менску мае адбыцца зьезд саветаў Беларусі. На гэтым зьездзе мае быць ухвалена Канстытуцыя Саветаў Беларусі і будзе разглядацца пытаньне аб ратыфікацыі рыжскае умовы. Газэты наказваюць, быццам большавікі баяцца, што беларускія саветы ня згодзіцца зацьвардзіць гэту ўмову. Аднак, калі-б гэта было так, дык большавікі напэўна не дапусьцілі-бы да зьезду зьезду. Узьнімае па думка, ці большавікі, наадварот, ня хочуць выкарыстаць адмовы ад ратыфікацыі дзеля разрыву рыжскае умовы?..

Беласток.

1 снежня гаспадары ткацкіх фабрык пачыналі вялікую частку сваіх фабрык.

Гэты лёкаўт выклікаў тым, што пасьля апошняе забастоўкі фабрыканты ня спойнілі таго, што абяцаліся, і работніцы шпундэрскага аддзелу забаставалі нанова. Тады 75 вялікіх ткацкіх фабрык, змовішыся між сабой, прызынілі ў сябе зусім работу і выдалілі работнікаў з усіх аддзелаў.

(„Poch.“)

М. Валожына. Ашмянскага пав. Сёлета з лістапада месяца Валожынскай воласьць прынямае хопць з боку асьветы ажыла.

Ажно да апошніх гадоў у Валожынскай вол., як і ўсюды ў Беларусі, былі тады табаронены. Маскоўцы баяліся, каб беларускі народ не даведаўся праўды, не пазнаў хто ён і ня стаў дабівацца сабе лепшага жыцьця, дзеля гэтага маскоўскі ўрад накінуў беларусам чужую маскоўскую школу, у якой маскоўская ўлада старалася ўзгалаваць здраднікаў беларускаму народу. Хоць за даўгі час маскоўскае няволі нашы людзі да маскоўскай школы прывыклі, іншыя-ж, цямнейшыя, думалі, яе нават сваёю, але з пашырэннем беларускага руху, у нас усё болей і болей пачалі дамагацца беларускае школы. І толькі сёлета ў нашай воласьці ё каля 15 беларускіх школ. Наша воласьць надта вялікая, можа ня меншая за іншыя невялічкі павет, і гэтага ліку школ для нас мала. Спомнім тут, што ў апошнія гады маскоўскае ўлады ў Валожынскай вол. было 85 маскоўскіх школ. Будзем спадзявацца, што беларускія працаўнікі памогуць нашым валожынцам заклаць болей беларускіх школ.

Валожынец.

Гародзькі.

Гэта вялікая вёска заўсёды гарнула да навукі. З Гародзек вышла шмат інтэлігенцыі, асабліва народных вучыцеляў. Перад вайною ўвесь час у Гародзьках была двухклясная пачатковая школа. Да вайны маскоўскі ўрад не дазваляў мець беларускія школы.

Сёлета, дзякуй Богу, ё тут беларуская пачатковая школа. Вучанікоў у школе поўна. Вучаць два вучыцелі: Сівец Амільян і Станкевіч Міхал Анур'яў. Абодва вучыцелі скончылі вучыцельскую семінарыю.

Гародзькаўскі.

Заграніцай.

Нарэшце!

Латвія і Эстонія прыняты ў склад Лігі Народаў.

Плянны манархістаў.

„Robotnik“ пераказвае паводле пражскай „Волі Расей“ весткі аб змове расейскіх, нямецкіх і вугарскіх манархістаў. 8 ліпеня ў Будапэшце адбылася нарада расейскіх, вугарскіх і баварскіх манархістаў. Генарал Біскупскі падаў праект павароту манархіі ў Расей, Вэнгрыі і Нямецчыне. Дзеля гэтае мэты творыцца вайскова-палітычны цэнтр дзеля ўстанавленьня сувязі з групамі, якія вядуць барацьбу з большавікамі ў Расей, апрачых, якія йдуць разам з Польшчай. Агульны плян быў гэты: чырвоная армія мела знішчыць Польшчу і адбудаваць Расею ў межах, існаваўшых да 1914 году. Украінцы і беларусы павінны былі біцца з палякамі. Пасьля чырвонаармейскія афіцэры мела падняць паўстаньне проці саветскае ўлады, а Врангелю пачаць адначасна наступленьне. Армія цэнтральных дзяржаў (нямецкія, аўстрыйскія) мела таксама выступіць проці расейскіх камуністаў. Загаворшычы сышам яшчэ ў маі вялі перагаворы з генаральным штабам чырвонае арміі.

Большавіцкія пляны.

У большавіцкай „Правдзе“ Бухарін вадрукаваў стадыю аб далейшых палітычных заданьнях Расей. Бухарін піша, што большавікі дзеля самаабароны павінны прабіць польскую сыяну і дайсьці да Нямецчыны каб разам з нямецкімі таварышамі паказаць усяму сьвету волю інтэрнацыянальнага пролетарыяту.

Англія і Сав. Расея.

англійскім парлямэнці Лойд Джорж заявіў, што ён спадзяецца, што хутка здолее зрабіць у парлямэнці дэкларацыю аб аднаўленьні гандлёвых зносінаў з Саветскай Расеяй.

Процібольшавіцкая Расея.

У расейскім пасольстве ў Парыжы адбылася нарада былых членаў дзяржаўнае думы і расейскіх палітыкаў. Як піша „Echo de Paris“, на нарадзе пастаноўлена падгатаўляць трынт дзеля новага выступленьня на палітычнай арэне Керэнскага.

Фінансы Польшчы.

Новы Польскі міністар фінансаў, Стэжкўскі, на зборцы прадстаўнікоў прэсы здаў справу аб далажэньні польскіх фінансаў. Міністар аблічае выдаткі Польшчы на 1921 год у ліку 60 мільярдў марак. Бягучых даўгоў—каля 50 мільярдў. Аплата працэнтаў—12 мільярдў. Міністар спадзяецца здабыць патрэбныя дзеля гэтага грошы ўну радай і заграначнай пазычкамі, а такжа дапамагчы маемасьці грамадзян Польшчы.

Выбух у румынскім сэнаце.

„Chicago Tribune“ наказвае: У румынскім сэнаце невядома кім зроблены выбух, някельныя машыны, ад якога забіты біскуп Каду і пажыжжаны міністар судоў, прэзыдэнт сэнату і некалькі вышэйшых ураднікаў.

Новая вайна?

„Daily Herald“ прарочыць новую сьветлую вайну, на Спакойным акіане—паміж Амэрыкай і Японіяй. Цікава прыпомніць газэтныя чуткі аб японска-англійскім вайнным саюзе, скіраваным проці Амэрыкі.